

van dergelijke terreinen: de snavelzegge, *Carex rostrata* en vooral langs den noordoever staan dichte regimenten van de waterbies, *Heleocharis*. *Spagnum* noch *Hertshooi* hebben hier veel te vertellen, ook de begroeiing met waterlelies is niet overdadig, zoodat deze Brouwersketel zeer zeker een der meest smaakvol gesierde vennetjes mag heeten en op die berkjes langs den oever na is het allemaal natuur!

Nu zoeken we het breede zandpad op, dat naar de Venkraai voert langs vrij hoog naaldhout links en jong dennenbosch rechts, dat er nog al welvarend uitziet. Langs het pad zelf zijn kort voor dat de Vereeniging het terrein aankocht een aantal groote dennen geveld; de afgezaagde stompen staan nog langs den weg. We weten, dat die dingen eigenlijk gerooid moesten worden, want ze kunnen aanleiding geven tot insectenplagen en zwam-epidemieën, maar aan den anderen kant leveren ze den natuuronderzoeker toch ook soms weer aardige buitenkansjes. We vinden nu op veel van die stompen vrij groote geleichtige massa's, die uit het hout omhoog komen kruipen. Sommigen zijn heel lichtgeel, één, een vrij groote, is vuil paars, haast net een hoed van een paddestoel, maar killer en weeker. De rand schijnt straalsgewijs uit dikke draden opgebouwd, die vlak tegen elkaar liggen en langzaam verder kruipen over den boomstronk. We hebben hier te doen met dien merkwaardigen laagsten levensvorm, dien der slijmzwammen of myxomyceten. Bleven we nog een paar dagen langer, dan konden we de verdere ontwikkeling en sporenvorming nog waarnemen. We vergenoegen ons echter met een zoo zorgvuldig mogelijk genomen foto en tigten verder naar Rosepbeek en Duivelsberg.

JAC. P. THIJSSSE.

(Wordt vervolgd).

EENIGE VOGELWAARNEMINGEN VAN DEN WESTRAND DER UTRECHTSCHHE HEUVELEN.

HE heerlijk is het, als op een kouden helderen Januari-avond de Zanglijster voor het eerst doorslaat in den top van een eik. Hadden de Meezen ons van Kerstmis af nog niet duidelijk genoeg doen weten, dat 't voorjaar voor de deur stond, de Zanglijster vertelt 't ons nog duidelijker.

En na den zachten winter van 1915/16 was dit voorjaarsgevoel voor den echten natuurvriend reeds zeer vroeg te merken. Nog in December zongen de Koolmeezen al, terwijl op 3 Januari de Roeken bij hun oude nesten zaten.

Weldra zong hier ook de Groote Lijster, spoedig gevolgd door Zanglijster en Merel, die van 't jaar bijzonder vroeg begon. Midden Februari volgden Heggemuschjes, Vinken en Groene Specht en toen de Houtduiven kirden en de

Roodborstjes hoog neurieden, kon men reeds niet meer van een *naderend* voorjaar spreken.

De Zanglijsters sleepten weldra met takjes en gras en verdwenen in de sparren. Toen werd het tijd eens degelijk naar nesten uit te gaan zien. In den hevigen sneeuwstorm, eind Febr., had ik al naar Eendennesten gezocht, maar tevergeefs.

Toch moet volgens den jachtopziener een eend al in Januari hebben gebroed! Maar door den sneeuwstorm kwam van dit nest niets terecht.

Weldra was het Maart geworden en nog steeds had 't me niet mogen gelukken, een Eendennest te vinden. Ik besloot daarom maar eens een Sparrenboschje in te wandelen en te zien hoe 't met de Zanglijsternesten stond. Ik was nog geen vijf minuten in 't boschje, of daar vloog met een groot lawaai een Wilde Eend onder een spar uit. Ik er natuurlijk heen! Zòd was er niets te zien, maar toen ik een dichten sparrentak oplichtte lag daar het nest met 12 eieren en een breeden rand van dons en dennennaalden.

Wat lag dat dier daar schitterend verborgen en door den dichten tak heen waren de zoo helder witte eieren bijna onzichtbaar. Nu wist ik wel, dat Eenden dikwijls ver van 't water af broeden, maar dat 't zulke echte hei- en boschvogels geworden waren, en dit bleek uit mijn verdere nesten waar te zijn, had ik nooit vermoed. Enkele dagen daarna vond ik een Eendennest op den kalen bodem van een hoog dennenbosch. De Eend lag geheel onverborgen en bracht, voor zoover ik weet, haar jongen alle uit.

Tusschen de heide vond ik onder een berkje een Eend met 13 eieren, die zoo vast lag, dat we tot op een voet afstand konden naderen. Zij bleef dan steeds beweegloos met den kop in de veeren liggen en verbeelde zich dan zeker nog, niet gezien te worden. Zoo gewillig bleef ze ook liggen, toen mijn vriend haar fotografeerde. Prachtig is op de foto ook de breede donsrand zichtbaar. Ook deze Eend bracht haar jongen veilig naar het water.

En daarna vond ik tot mijn verbazing weer een Eend onder een afhangenden sparretak. Ook dit nest was onzichtbaar verborgen en was de Eend maar blijven zitten, ik zou 't nest waarschijnlijk nooit gevonden hebben, maar nu zag ik 't: binnen een breeden rand van dons en bruine beukenbladeren lagen 12 eieren, van welke er 11 uitkwamen. Zoo kan men dus wel zeggen, dat de Eenden van hun nieuwe manier van broeden zeker veel genoeg beleefden. Nog op 3 andere plaatsen midden in hei en bosch, brachten ze hun jongen groot: één in de heide onder een den, slechts één ei bleef onuitgebroed achter, en één onder een houtmijt met 12 eieren. Deze houtmijt had nog meer bewoners, want er op lag een Zanglijsternest met 5 jongen, die alle weldra uitvlogen.

Minder plezier hadden de Wilde Eenden, die hun oude manier van broeden tusschen gras of riet volgden. Een nest met 2 eieren liep onder water, doordat 't water steeg, een ander met 11 erg bruine eieren werd door jongens uitgehaald.

Gelukkig voor het dier, dat ik in de buurt was, want de jongens moesten

al de eieren, die ze in hun pet naar huis droegen, weer terugbrengen en toen ik 's middags kwam kijken, lag de Eend rustig te broeden. Nog even werd het nest gekiekt en daarna ging ik heen. Een Merelnest, dat vlak bij de Eend in 't slootwallekje lag en ook door de jongens die 't uitgehaald hadden, werd teruggebracht, kwam niet terecht.

Ook de Eend scheen steeds nog ongewenscht bezoek te krijgen van een Vlaamsche Gaai (die men hier Spaansche Ekster noemt), tenminste dagelijks verdween één ei uit het nest en den dag, voordat de enkele eieren uitkwamen, lagen er nog maar 4 eieren in 't nest. Eenmaal kon ik 't nest niet terugvinden: de Eend had namelijk bij haar vertrek al het dons over de eieren uitgespreid en zoo het nest bedekt.

Wilde Eenden broeden, volgens mijn waarnemingen, $\pm$ 1 maand. De eieren

Wilde eend, broedend in de heide.

van de eerste Eend kwamen 29 dagen, nadat ik den vogel broedende vond, uit. Het is echter wel mogelijk, dat de Eend toen reeds eenigen tijd broedde. Van dit nest zag ik tevens de jonge Eendjes uit het ei kruipen. Toen ik er op een avond bijkwam, strompelde de Eend er bijzonder moeilijk af. Nu deden alle Eenden dit steeds, als ik bij hun nesten kwam, maar de verlamingsverschijnselen werden steeds erger, naarmate de broedtijd vorderde. Toen ik nu op mijn knieën bij 't nest ging liggen, merkte ik, dat in verschillende eieren gaatjes waren en bij één was dit gat al heel groot. Hier worstelde zich weldra een klein, donzig eendje uit. Ook uit de andere eieren kwam een zacht gepiep, terwijl de Eendjes bezig waren met hun snaveltjes de gaatjes te verwijden. Toen ging ik

gauw weg, want 't werd tijd, dat het pas uit het ei gekropen Eendje zijn eigen moeder zag, die hem weldra met zijn broertjes en zusjes zoo gauw mogelijk naar een naburig water zou trachten te leiden. Het is leuk om die kleine Eendjes op een rijtje over den boschgrond te zien loopen: ze trippelen zoo hard als ze kunnen, struikelend en rollend naar moeder-Eend, die haar kinderen met groote zorg roept en helpt, en ze dood doet liggen, wanneer ze 't noodig vindt.

Ook broedde hier op de grens van bosch en hei een Taling op 12 gelige eieren. Ook op 't Leersumsche veld lag een Taling met 7 eieren, die echter helaas verlaten werden.

Na de eerste Eend onder den spar, volgden ook de Zanglijsternesten, eerst alleen in de sparren, maar weldra ook in allerlei andere boomen of heesters: in Beuken, Eiken, Lijsterbes, Kamperfoelie, Vuilboom en Meidoorn. Nu kwamen van de eerste 30 broedsels er slechts 2 uit, terwijl er geen één Lijster van uitvloog. De 28 nesten werden alle door jongens uitgehaald. Van de 2 nesten met jongen werd één nest door de Vlaamsche Gaai vernield, terwijl in 't andere de jongen door onbekende oorzaak verhongerden. Dat uithalen van nesten is hier ook een ramp. En ongelukkig voor de arme vogels viel de Paaschvacantie van 't jaar zoo laat. De jongens werden er hier zelfs door hun ouders op uitgestuurd om eieren te zoeken voor Paschen! Met gevulde bussen keerden ze huiswaarts!

Met de Merels ging het veel beter: van de 30 broedsels vlogen er 6 uit. Nu maken de Merels ook al meestal veel meer werk van hun nest, dan de Zanglijsters: ik heb van 't jaar 2 Merelnesten gevonden, die geheel met eikenbladeren versierd waren en één Merel had er bovendien nog groen mos tusschen gevoegd. Ook bouwen de Merels op zeer verschillende hoogten, terwijl de Zanglijsters meestal niet hooger dan 4 M. gaan, hoewel ik dit jaar ook een nest 8 M. hoog in een spar vond, terwijl 2 andere nesten op den grond lagen.

De Merel broedt ook nogal eens op den grond, maar ook wel in 15 M. hooge peppels. Het mooiste, wat ik van 't jaar op Merelnestengebied vond was een nest, dat in een hol lag, precies op de Roodborstenmanier. Het hol was verborgen achter brandnetels en braamstruiken, in 't nest lagen 5 eieren.

Het mooiste wat ik op Zanglijster-nestengebied vond, was 't volgende: in plaats van 't gewone dorre nest van bruine takjes en plantenvezels, had de Zanglijster het van buiten geheel bekleed met dikke lagen korst- en rendiermos. Dit maakte werkelijk een schitterend effect: 't was net een vinkennest in 't groot.

Even nog iets over den zang van de Grauwe Lijster: 't is opvallend, hoe de zang van dezen vogel hier verschilt van dien in sommige duinstreken. Daar bootsen ze vooral de Wulpen zoo prachtig na, terwijl bij ons deze roep nooit gehoord wordt, daarentegen wel de roep van Kuif- en Koolmees, Boomleeuwerik, Draaihals, Specht en Wielewaal.

De Groote Lijsters bleven in enorme troepen hier tot laat in 't jaar. Toch schijnen er niet veel gebleven te zijn om te broeden, tenminste ik kon maar

3 nesten vinden: twee in den top van hooge dennen en één in een takvork van een Beuk. Toch zullen er nog wel meer nesten geweest zijn, want pas geleden zag ik nog een heel troepje jonge Groote Lijsters ratelend door de boomen stoeien.

Vroeg in 't voorjaar vond ik ook al een Heggemussh met 2 eieren in een spar, er kwamen nooit meer eieren bij. Er broeden hier tamelijk veel Heggemusshes en wel voornamelijk in sparren. De nestjes zijn soms geheel van mos, een ander maal ook van takjes en plantenvezels. De hoogte, waarop ze zich bevinden is meestal $1\frac{1}{2}$ M., maar ook vond ik ze wel vlak bij den grond in een heistruik tegen een Berkje of 4 M. hoog in een spar (met Koekoek). Het aantal eieren varieerde tusschen één en vier eieren per nest. Van 't eerste nest kwam niets terecht: 't verregende, een ander nest met 4 eieren, overvloedig bekleed met fazantenveeren, vond ik verwoest terug. Gaatjes in de eieren verraadden de snoeplust van den Meerkol. Ook 't nest, zoo laag bij den grond, werd door hem verstoord. Een ander nest lag bij ons in den tuin op den grond, maar door de eeuwige opruimzucht werd 't vernield; een ander nest met eieren werd eveneens met fijne gaatjes teruggevonden, hoogstwaarschijnlijk had de Draaihals dit op zijn geweten. Van slechts twee nesten kwam iets terecht: uit 't ééne, in een spar, vlogen 3 van de 4 jongen goed uit, van 't andere nest, ook in een spar, kwam één van de 3 veilig uit. Het was jammer, dat deze eerste broedsels zoo slecht gingen, want de tweede broedsels blijken dikwijls als opvoedplaatsen voor koekoeken gebruikt te worden.

Als die eerste broedsels uitvliegen, is 't meestal reeds Mei en dan is de beste tijd voor nesten zoeken aangebroken, want de heele vogelfamilie is dan zoowat compleet.

De Zwartgrauwe Vliegenvanger is steeds een trouw bezoeker van deze streken en ik ontmoette hem dan ook eenige malen dit jaar. Één keer zelfs heel laat: eind Mei en ik hoopte toen, dat hij zou blijven broeden, daarvan is echter niets gekomen.

Maar de Grauwe Vliegenvanger bouwt hier overal, soms in allerlei struiken, maar toch vooral tegen de begroeide villa's en ieder huis heeft hier geregeld zijn Vliegenvangerfamilie. Die Vliegenvangers bouwen hun nest dikwijls heel onstevig en ik heb 't al drie maal beleefd, dat de jongen door 't nest heenzakten en dan van kou omkwamen. Eens gebeurde dit in de kamperfoelie tegen ons huis. Toch zijn de nesten van de Vliegenvangers dikwijls schitterend bekleed. Ik vond dit jaar nog een nest, dat, geheel onzichtbaar in een takvork gelegen, prachtig gebouwd was. Dit nestje was bijzonder klein, van heidetakjes gemaakt, van binnen als altijd bekleed met een dun laagje haren, van buiten met groen mos, dat de Vliegenvangers aldoor stalen uit een speelnest van een Winterkoning in een met klimop begroeiden boom. Maar 't mooist stonden toch de groote hoeveelheden berkenbast, die er van buiten tegen aangebracht waren. Er kwamen 4 eieren in te liggen, waarvan 't laatste ei drie dagen na 't derde gelegd werd: van dit ei kwam dan ook niets terecht.

Wat zijn die jonge gespikkelde Vliegenvangers toch aardige dieren. We hebben er eens één gehad, die tot in September om ons huis heen bleef zwerven en erg mak was; bovendien neuriede hij den heelen dag in de heestertjes. Ook de ouders zingen nogal eens, niet alleen 's ochtends, maar ook overdag en soms een tijd lang op de plaats, waar ze hun nest willen bouwen.

D. TOLLENAAR.

(Wordt vervolgd).

ROTTUM EN DE PLAAT.

TOEN het bericht van het broeden van den Middelsten Zager op de Noordwestplaat ons bereikte, was ik wel graag dadelijk naar dat nest gegaan, maar voor zoo iets kun je toch geen vier dagen verlof vragen en dan nog al kort voor de vacantie. Intusschen, mocht het weer gebeuren, dan weet ik niet, wat ik nog doen zal. Nu bezat ik mijn ziel in lijdzaamheid en 't is mij eerst heel in 't eind van Augustus gelukt naar Rottum te trekken en een bedevaart te doen naar des Zagers nest. De familie had reeds lang de broedplaats verlaten, maar ik kreeg toch nog het nest te zien, met het bruine dons en enkele geelbruine eierschaaltjes. Het lag buitengewoon mooi, ongeveer anderhalven meter hoog aan een steilen duinrand op het Oostelijk deel van de Noordwestplaat in een zeer grooten pol van Zandhaver, Elymus arenarius, dus niet onder helm, zooals de eerste berichten hadden geluid. De broedende vogel kon rechthout kijken over de heele Noordzee. Rondom hem huisden zilvermeeuwen, maar daar heeft hij geen last van gehad, ofschoon ze bij duizenden op de Plaat hebben gebroed.

Al die meeuwen, jong en oud, stonden geschaard op het vlakke strand aan de zuidzijde van ons nieuwe eilandje, witte en grijze door elkander, oude en jonge en achter hen, vlak langs het water, vertoonde zich een dikke zwarte streep van meer dan een kilometer lang, net of daar een geteerde schoeiing was aangebracht, maar dat waren louter scholeksters, een schaar van vele tienduizenden. Reeds ver uit zee hadden wij ze als een donkere wolk over het eiland zien zweven.

De Noordwestplaat is er sinds mijn laatste bezoek belangrijk op vooruitgegaan. Het duin is er hooger geworden en de geul tusschen de Oostelijke en Westelijke duintjes, waar bij hooge vloed de zee nog doordringt, is al veel smaller dan eerst en bevat ook al veel begroeide bultjes. Ook is de plantengroei rijker geworden. Het Oostelijk deel, waar de hoogste duintjes zijn, is, behalve met het Biestarwegras, *Triticum junceum*, vooral begroeid met zeer forsche Zandhaver; Helm staat daar weinig, die komt meer voor in de Westelijke duintjes en daar ook nog maar in de derde plaats: na Biestarwe en Zandhaver.